

ERCIYES ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ

DERGİSİ

SAYI : 9

KAYSERİ — 1996

VAHY OLAYI VE VAHY-PEYGAMBER İLİŞKİSİ

Prof.Dr. M. Zeki DUMAN*

Arap dilinde süratli ve gizli konuşmak, emretmek, ilham etmek, ima ve işaret etmek, elçi göndermek... gibi anlamlara gelen vahy¹, Tefsir İlminde ise, Allah Teâlâ'nın özellikle peygamberlerine ya keyfiyeti bizce bilinmeyen bir tarzda vahyetmesi veya perde arkasından konuşması, ya da elçi gönderip dilediği şeyleri izni ile bildirmesi² anlamında, hârikulâde esrarengiz bir olaydır.

Vahy olayını olağanüstü ve esrarlı kılan sebep, hiç şüphe yok ki, bu anlamdaki vahy'in ilâhî kaynaklı oluşundan başka değildir.

Vahy'in kaynağı olan Allah Azze ve Celle, zaman ve mekândan münezzeh, Ezelî ve Ebidî, herşeyin yaratıcısı, "lâ teşbih ve lâ temsil", Vâcibu'l-Vücûd"/ Varlığı mutlak gerekli olan ve her bakımdan tek olup eşi ve benzeri bulunmayan Yüce /Müteal/Aşkın/gerçek ilah; vahye muhâtap olan peygamber ise, yaratılmış, güç ve yetenekleri sınırlı, zaman ve mekânla kuşatılmış, Allah karşısında âciz bir beşer olmasıdır...

Vahy eden Allah ile vahyi alan peygamber arasında ontolojik tek bir benzerliğin dahi bulunmaması, aralarında varlığı gerçek olan konuşmayı/vahyi kapalı ve gizemli kılmaktadır.

Allah ile Rasûlü arasında ontolojik bir müştereklik olmamasına rağmen vahy olayının gerçekliği, yani Allah'ın Peygamberlerle iletişim kurup mesajlarını iletmesi de gün gibi âşikârdır. Çünkü elimizde 6000 küsur ayetten oluşan Kur'an-ı Kerim var. O hâlde bu olayın gerçekleşmesine sebep teşkil eden yaklaşım ne olabilir?

Tosihihiko İzutsu bu sorunun cevabını, es- Sahihu'l-Buharî'nin şarihlerinden olan Kirmanî'ye ait şu izahta bulduğunu söylüyor : "Vahy, Allah ile insan arasındaki konuşmadan meydana gelir. İki taraf arasında da bir çeşit eşitlik gerçekleştirilemedikçe, yani konuşan ile dinleyen ilişkisi olmadıkça karşılıklı bir kelime alış-verişi, öğretim ve öğrenim mümkün değildir. (...) Bu iki zât arasında iletişimin meydana gelebilmesi için, ya dinleyen konuşanın gâlip etkisiyle derin bir kişisel değişikliğe uğrar ya da konuşan, aşağı inip bir

* Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

1 Rağıb, Müfredât, "VAHY" madd; Ibn Manzur, Lisânul-Arab, "VAHY" madd.

2 Şurâ, 42/51.

parça dinleyeninin sıfatlarına bürünür..." dedikten sonra : "Ve Hz. Muhammed için bu iki halin de vuku bulduğunu sözlerine ilave eder." ³

Hz. Ömer'den nakledilen rivayetten de anlaşıldığı üzere Hz. Muhammed'in zil sesi ve arı uğultusu gibi acaip sesler işittiği vahiy çeşidi, vahyin birinci katagorisine dahildir. Yine hadiste zikredildiği şekilde, Hz. Muhammed'in gök habercisini yahut da meleği gördüğü vahiy çeşidi ise, vahyin ikinci katagorisine aittir," dedikten sonra T. İzutsu sözlerine devamla diyor ki :

"İnsan tabiatını değiştirmek mümkün olursa üstün varlıklarla münasebet kurmak mümkün olabilir. Bu taktirde o insanın gücünün ötesinde, kendi yaratılışına karşı olan bir kuvvet gelir, onu etkiler ve onun tabiatını değiştirir. Tabii bu hal onda şiddetli ızdıraplar, yalnız ruhsal değil, aynı zamanda fizikî ağrı ve ızdıraplar meydana getirir. Bu hal Hz. Muhammed'e çeşitli şekillerde vaki olmuştur. Hadisler bize : "vahiy geldiği sıralarda Hz. Muhammed'in çektiği şiddetli ızdırapları, fiziki ağrıları, sarsılışları haber vermektedirler. Aişe en sağlam olan hadislerden birinde şöyle demiştir : "Ben O'nu en soğuk günde kendisine vahiy gelirken gördüm, alnından ter boşalıyordu."⁴

Vahy hâlinin Rasûlüllah'ın şahsında, özellikle de fizikî yapısında olağanüstü değişikliklere sebep olmasını el-Kirmanî, o anda Peygamber'in beşerî yapısındaki bir yükselme olarak değerlendiriyor, İzutsu da : "Bu son noktada görüşler değişebilir. Fakat ne olursa olsun el-Kirmanî konuşmasının esas mahiyetini çok doğru anlamış ve vahiy olayını bu temel prensip içerisinde anlamaya çalışmıştır." ifadesi ile bu görüşü beğendiğini itiraf ediyor...⁵

Vahyin sahibi ve kaynağı Yüce Allah "Şüphesiz biz, sana ağır bir söz bırakacağız."⁶ ayetinde peygamberliğin, tebliğ açısından zor bir görev olduğunu ifade ettiği gibi belki vahyin bedende ağırlığından söz etmiş ve bu ağırlığa dayanabilmesi için Rasul'üne, gecenin bir bölümünde kalkıp Kur'an'ı "tertil" üzere okumasını ve ibadet etmesini emretmiştir. Çünkü gece kıyâmı/namazı ve tertil ile Kur'an okuması ağır emirlerin icrasına kabiliyet ve istitaat kesbetmek maksadıyla nefsin ve mücahede kuvvetlerinin terakki ve inkişafı için zoraki bir riyazattır. Tabiata karşı durmak, tahammül gücünü artırmak için nefisle mücahede etmektir.⁷

Belki de bu sebepten, yani vahyin ağırlığından olacak ki, Rasulüllah (s.a.v.), kendisine vahy geldiği zaman âdeta zorlanıyor, büyük bir baskıya maruz kalıyordu.⁸ Vahy hâli kapladığı zaman üzerinde bulunduğu deveyi çokertecek derecedeki bir baskı karşısında benzi sararıyor, havanın sıcaklığına rağmen tirtir titrediyordu⁹, bâzen de soğuk

³ Şerhu'l-Buhâri, Kahire 1939, s. 28. Bkz. İzutsu, Allah-Kur'an ve İnsan, s. 157. (trc. Prof.Dr. Süleyman Ateş)

⁴ A.g.e., s. 158.

⁵ A.g.e., s. 158.

⁶ Müzzemmil, 73/5.

⁷ Müzemmil 73/1-6; Zemahşeri, Keşşef, IV/175, 176; Elmalılı, Tefsir, VIII/5429.

⁸ Buharî, Bed'u'l-Vahy, 1.

⁹ Müslim, Fedail, 2335.

havada dahi alnından ter damlaları dökülüyordu.¹⁰ Bir defasında Hz. Peygamber'in dizi, Zeyd b. Sâbit'in dizi ile temas hâlinde iken vahy hâli Allah Elçisi'ni kaplıyor ve üzerine çöken ağırlıktan etkilenen Zeyd : "Nerdeyse dizimin kırılacağını sanmışım"¹¹ ifâdesini kullanıyor. Hz. Ömer, "vahiy geldiği bazı anlarda Rasulüllah'ın başı etrafında arı uğultusuna benzer sesler işitirdik"¹² diyor... Bütün bu durumlar, vahiy esnasında Rasulüllah'ın fizikî yapısında meydana gelen değişikliklerin birer ifâdesidir...

Fazlur Rahman'ın dediğine göre, "ruhanî durum (spirituale perience) şiddetiyle yoğunlaşırsa, kişi ile nesnelere arasındaki uzaklık tamamen kalkar ve bütün herşey apaçık görülür, sesler işitilir ve seçilir bir durum alır..."¹³

Hira'da gelen ilk vahiy anlatırken Hz. Muhammed, "Melek bana geldi ve "oku" dedi. Ben, okuma bilmem dedim. Beni aldı ve takatim kesilinceye kadar sıktı . Sonra beni bıraktı ve tekrar "Oku!" dedi. Ben, yine "Okuma bilmem" dedim, ikinci defa beni bürüdü ve takatim kesilinceye kadar sıktı, sonra tekrar bıraktı. Bana, "Oku!" dedi. Ben, "Okuma bilmem" dedim ve üçüncü defa beni sardı ve takatim kesilinceye kadar sıktı, sonra bıraktı sonra da : "Yaratan Rabbi'nin adıyla... oku" dedi ve ben de okudum..."¹⁴ demiştir.

Burada vahyin şiddetli bir tazyik neticesinde başlamış olduğunu kabul edecek olursak, Fazlur Rahmân'ın : "Ruhânî durum şiddet ile yoğunlaşırsa, kişi ile nesnelere arasındaki uzaklık kalkar, sesler işitilir..." şeklindeki görüşü, Kirmanî'nin söylediği ve İzutsu'nun katıldığı : vahy hâlinin kaplaması ile Peygamber'in beşerî vasfında, daha da yükselip, yücelmesi ve vahiy almaya müsâit hâle gelmesi tezini biraz daha kuvvetlendirmiş olur...

Ayrıca, Kur'an-ı Kerim'de "vahy'in İNZAL ve TENZİL kelimeleri ile ifâde edilmiş olması ve Kur'an'ın : Tenzilen min Rabbi'l-Alemîn", "İnna nahnu nezzelna aleyke'l-Kur'ane tenzîla", "İnna enzelnahu Kur'anen Arabiyyen"... şeklinde tavsif edilmesi de, Allah Teâlânın "kelâm" ve Arap dilini vasıta olarak kullanması ile beşere yaklaşması ve aradaki mesâfeyi kapatmak üzere TENEZZÜLÜ anlamında değerlendirilebilir...

Bu Yaklaşımları Tahlile Tabi Tutacak Olursak :

1- Allah Teala, her peygamberi kavminin dili ile göndermiştir. Bu adeti gereği Hz. Muhammed için de kavminin dili olan Arapça'yı konuşma vasıtası olarak kullanmıştır. Bu demektir ki, konuşan Allah ile, muhatabı Hz. Peygamber arasındaki ortak vasıtalarından birisi dil olarak təcilli etmiştir.

2- Allah (c.c.), özellikle Hz. Muhammed'e Kur'an'ın indirilmesinde vahyi, ses ve söze dönüştürmesi için Cebrail aleyhisselami aracı olarak kullanmıştır. Çünkü Cebrail/Cibril melekler arasında nuranî değil Ruh'ani kısmından olup, yaratılışı tam ve

¹⁰ Buhârî, Bed'u'l-Vahy, 1; Müslim, Fedail, 2333.

¹¹ Ahmed b. Hanbel, V/184.

¹² Ahmed b. Hanbel, I/34.

¹³ Fazlur Rahman, Ana Konularıyla Kur'an, s. 201.

¹⁴ Buhârî, Bed'ul-Vahy, 1.

mükemmel olanıdır.¹⁵ Bu durum da O'nu Allah ile Peygamberi arasında vahyin gerçekleşebilmesi konusunda aracı olmaya müsait kılmıştır. Özellikle Allah (c.c.) 'in Meryem suresi 20. ayette Cibril'den bahsederken "Ruhumuz" ifadesi ile onu kendisine nisbet etmesi, vahiyde kullanmış olduğu vasıtanın bu işe ne kadar müsait olduğunu ortaya koymaktadır...*

3- Bu ayetlerden elde edilebilecek diğer bir tesbit de, Allah Teala Kur'an'da Cebrail'i tavsif ederken, gerek yaratılış orijini bakımından ve gerekse kuvveleri/yetenekleri bakımından, diğer meleklerden farklı olarak, O'nun hakkında daima övücü bir dil kullanmış olmasıdır.

İşte vahiy elçisi Cebrail aleyhisselamın Allah ile peygamberler arasında, ontolojik bakımdan yaklaşımcı mahiyeti de onun vahy esnasında vasıta olarak kullanılmasını kolaylaştırdığı söylenebilir...

Kirmanî, işte bu iki durumu yani Dil ve Cibril'in Allah'la, Peygamber arasında vasıta olarak kullanılmasını, ontolojik farklılığa rağmen, vahyin gerçekleşmesi hususunda Allah'ın beşere tenezzülü olarak değerlendirmektedir.

İzutsu'dan naklettiğimiz bu açıklamalardan sonra Allah'la, Hz. Muhammed arasında vahyin gerçekleşmesini mümkün kılan durumu, insan zihnine biraz daha yaklaştırmak ve anlaşılabilir hale getirmek için Hz. Peygamber'in zatı ve kişiliği üzerinde de durmak gerektiği kanaatindeyiz.

PEYGAMBER KİŞİLİĞİNİN VAHY'E KATKISI

Kur'an-ı Kerim'in tamamı gözönünde bulundurularak Peygamberlik olgusuna dikkat edilecek olursa görülecektir ki :

1- Peygamberler için Istıfa ve İctiba fiillerinin çeşitli kullanım biçimleri, yani "insanlar arasından özenle seçilmiş, temiz olarak yaratılmış en hayırlı insan/Mustafa" vasfı kullanılıyor.¹⁶

¹⁵ Bkz. F. Razî, Mefatihü'l-Gayb, III/177; XXI/198.

* Yeri gelmişken belirtmeliyiz ki, Allah Teala Kur'an'da -yer yer Mikail aleyhisselam da dahil- Cebrail'i hiçbir zaman melek olarak isimlendirmemiştir¹ (bkz. Bakara, 2/97; Nahl, 16/2; Mearic, 70/4; Nebe' 78/38; Kadı, 97/4). Aralarında Cebrail'in de bulunduğu melekler zikredildiği her ayette O'nu : "Cibril"² (Bakara, 2/97; Tahrim, 66/4) "Ruhumuz"³ (Meryem 19/7). "Ruhu'l-Kudüs"⁴ (Bakara, 2/87; 253; Nahl, 16/102). "er-Ruhu'l-Emin"⁵ (Şuara, 42/193) "Şedidü'l-Kuvâ, Zu Mirra"⁶ (Necm, 53/5-6) "Rasulü Kerim, Zu Kuvve", "Arş'in sahibinin yanında Kerim/değerli, yüce; meleklerin itaat ettiği, güvenli"...⁷ (Tekvir, 81/19-20) şeklinde hep özel isim ve sıfatlarından biri ile isimlendirilmiştir!... Şurasını da belirtelim ki, Rasulü Allah (s.a.v.) Cibril'den bahsederken ya 'Cibril' ya da 'Melek' tabirini kullanmıştır.

Bu farklılıklar göz önünde bulundurularak "Cebrail aleyhisselamın kimliği" konusu, orijinal bir araştırma mevzuu olabilir kanaatindeyiz...

¹⁶ Rağıb, üfredat, "SFV" Madd.

Tabî ki, bu seçilmişlikte kriter, peygamberin insanî kişiliğine etkili olacak ve tebliğ görevini ifa etmesini mümkün kılacak olan Ruhî yapısı, yetilerinin üstünlüğü ve karakterinin temiz, saf ve mükemmel oluşu... gibi hususlardır...

2- İnsanlar arasından Peygamberleri Allah seçer¹⁷ ve bu tercihi peygamberin kendisine ve diğer insanlara bırakmaz.¹⁸ Belki de bu sebeple insanlardan bir kısmı, kend değer yargılarına göre peygamberliğe layık görmedikleri için bazı peygamberlere karşı çıkmışlar : "Bundan da peygamber mi olur?... Şu veya bu sebeple falan kimse buna daha layıktır!..." demişlerdir. Mesela Mekke'li müşrikler : "Ve dediler ki : bu Kur'an iki kentten büyük bir adama indirilmeli değil miydi?¹⁹ Onların bu düşüncelerine göre Kur'an, ya Mekke'nin zenginliğinden Velid İbn Muğire'ye veya Taif'in zenginlerinden Urvetu's-Sekafi'ye indirilmiş olmalıydı. Çünkü onlar zengin ve varlıklı insanlardı, o sebeple de buna daha layık idiler!..."

3- Peygamber olmak kesbî değil vebîdir. Yani bir insan Hz. Peygamberi veya diğer peygamberleri tanıdıktan sonra onun tüm manevi kazanımlarını elde etmek maksadı ile çalışıp ilim, ahlak, amel vb. faaliyetlerle bir üstünlük seviyesine ulaşırsa ki, mümkündür!... belki velî olabilir, ama peygamber asla olamaz. Hatta - 43 Zuhruf, 32. ayete göre - bu husus tartışma konusu dahi edilemez!...

Seçkin bir peygamber olarak Hz. Muhammed'in Ruhi ve ahlaki yapısını, topluma yansıyan yönüyle birlikte şöyle bir gözden geçirerek bu tesbitlerimizi teste tabi tutacak olursak, görülecektir ki, Allah'ın seçtiği insanda, beşer olmasına rağmen diğer insanlardan farklı olarak kendisinde topladığı erdem ve faziletleriyle gerçekten vahye muhatap olabilecek bir donanıma sahip bulunmaktadır...

"Şüphe yok ki, sen muazzam bir ahlak üzeresin"²⁰ ayeti ile "Beni Rabb'im eğitti ve eğitimimi güzel yaptı" Hadisinde de ifade edildiği üzere Hz. Peygamber'in bi'set öncesi durumu, yani söz, hal ve tavırlarındaki fevkaladelikleri sebebiyle âlim ve hâkim insanların vasıflarını taşıdığı gözönünde bulundurularak denilebilir ki, şüphesiz O, eğitici bir el tarafından sürekli olarak eğitiliyor ve peygamberliğe hazırlanıyordu... Belki de bu eğitici faktör, O'nun ruhî yetkinliğinin ta kendisidir; Aklî ve fitrî yapısının ön plâna çıkması, kendisini nefsin ve çevrenin etkisine bırakmamasıdır!...

Bu cümleden olarak Hz. Muhammed (s.a.v.), güzel ahlâkı, seciye ve karakterindeki düzgünlüğü, sözde ve özdeki doğruluğu, davranışlarındaki nezaket ve ölçülülüğü, hak ve bâtil'i birbirinden ayıracak derecedeki keskin zekâsı, derin idrâk gücü, kuvvetli anlayış ve kavrayış yeteneği, temiz bir kalp ve çevresinin bozuk etkilerine rağmen Ruh'en saf ve temiz kalmasını sağlayabilen berrak aklı... ile insanî vasıfları, fıtratına/tabiat işlenmiş ve çocukluk döneminden itibaren de kademe kademe inkişaf ettirilip geliştirilerek kemâle doğru götürülmüş bir insandır.

17 Bkz. Bakara, 2/130; Âli İmran, 3/33; A'raf, 7/144; Hac, 22/75; Neml, 27/59; Saad, 38/47; Âli İmran, 3/79; Yusuf, 12/6; En'am, 6/37; Taha, 20/122; Şûra, 42/13.

18 Zuhruf, 43/32.

19 Zuhruf, 43/31.

20 Kalem, 68/4.

O'na "Muhammedü'l-Emîn" vasfını verebilen çevresi, kendilerini Allah'ın emri ile bir kenarda toplayıp, "Size, şu dağın arkasında bir süvarî birliğinin olduğunu ve hemen saldirmek üzere bulunduğunu söylersem, bana inanır mısınız?" sorusuna, "evet inanırız. Çünkü senin yalan söylediğini hiç işitmedik"²¹ şeklindeki cevaplarıyla, risâlet görevini şiddetle reddettikleri bir dönem de dahî Hz. Muhammed'in doğruluğunu tasdik etmişlerdir...

Halbuki, Muhammed Abduh'un da dediği gibi : "O'nun gibi ümmî ve yoksul bir yetimin, hayatının başından erginlik çağına gelinceye kadar çevresinde gördüğü şeylere kendini alıştırmaması, sosyal hayatın kaçınılması güç âdetlerindedir. Zira böyle bir çevrede insanı irşad edebilecek ne bir kitap, ne bir eğitici insan ve ne de azmettiği konuda destekleyici bir dayanağı bulunmazsa, o insanın aklı, dâima beraber yaşadığı insanların tesirinde kalmaya açıktır. Özellikle de yakın çevresinin etkisi ile kuşatılma durumu ile karşı karşıyadır.

Şâyet bu durum, Hz. Muhammed için de sosyal hayatın zorunlu ilkeleri mecrasında cereyan etseydi, O'nun da çevresindeki insanların batıl inançları üzere büyümesi gerekli idi. En azından erginlik çağına girinceye kadar, O'da kavminin gidişatını benimsemeliydi...²² Fakat, durum hiç de öyle olmadı. Sosyal hayatın zorunlu kanunları onu etkileyemedi... Değişmez sanılan kanunlara rağmen Hz. Muhammed, çevresinde yaşanan ahlakî çöküntüye karşı duyarlı kaldı. O, gayr-i insânî âdet ve töreleri hiç sevmeydi. İnsanlara yapılan zulme dâimâ karşı oldu, batıl itikadlara asla boyun eğmedi, şirke hiç bulaşmadı. Öylesine buzok ve öylesine verimsiz bir ortamda Hz. Muhammed (s.a.v.), tıpkı çöplükte rastlanan bir gül fidanı gibi, ruhi güzelliği ve ahlakî üstünlüğü ile numune-i imtisal bir insan idi...

Olabilir ki : "O, seni yetim olarak bulup da sığındırmadı mı? Seni kaymış olarak bulup ta doğruya iletmedi mi? Seni yoksul olarak bulup ta ihtiyaçsız yapmadı mı?..."²³ ayetleri de bu gerçeği söylemektedirler!...

Bu meyânda Merhum Elmalılı'nın şu fikrini de özet hâlinde burada nakletmek istiyorum. O diyor ki, "İlahî kanundur, kişi beş duyusunu kullanır, eşyanın hakikatine onlarla nüfuz edebilme yeteneğini geliştirebilirse, altıncı duyu kabul edilen akıl, bütün saflık ve berraklığı ile içten gelen (ilham benzeri) duyularla, dıştan, eşya cânibinden fezeyân eden vâridatı tezekkür imkânı bulur. Bu tezekkür ve tefekkür sonucunda, Tarik-ı Hakk'da hikmet aracı ile yürüyebilir. Yüce Allah : "Allah, dilediğine hikmeti verir. Kime hikmet verilmişse, ona hayr-ı kesîr verilmiştir"²⁴ buyuruyor. Buradaki "Hayr-ı Kesir" (Allahu a'lem) : "Allah, kime iyiliği vermeyi dilerse, onu dinde kavrayış sahibi yapar." hadisinin fahvasınca dinde kavrayış, ilm-i mutlak ve ilimden garazı idrâk melekesine sâhip olmak anlamına gelebilir. Bu yeteneğe sâhip olan insan gaybın perdesini aralama derecesine yükseltilmiş sayılır. Bu insana, seçilmişse Nebî, değilse Velî adı verilir. Böylece insan beşer vasfının zirvesine yükseltilmiş, ilâhî vahiy ve ilhâmı almaya müsâit kılınmış olur."²⁵

21 Taberî, Camiu'l-Beyan, XIX/74 vd.

22 M. Abduh, Tevhid Risalesi, s. 176.

23 Duhâ, 93/6.

24 Bakara, 2/269.

25 M. Hamdi Yazır, Hak Dini, Kur'an Dili, II/913-930.

İmam Gazalî de Mişkâtul-Envar isimli eserinde bunu, peygamberlerin ruhu dediği "Kudsi Ruh"a dayandırıyor. O, Ruh'u insan/beşer Ruhunu : 1- çocukların ruhu "**Hassas Ruh**", 2- duyuların getirdiğini toplayan "**Hayali Ruh**", 3- İnsanı insan yapan "**Aklî Ruh**", 4- aklî bilgiler arasında analiz ve sentezler yaparak nefis bilgilere ulaşabilen "**Fikri Ruh**", 5- Evliyâ ve Peygamberlere mahsus "**Kudsi Ruh**" olmak üzere beşe ayırıp açıklamalar yaptıktan sonra peygamberlere has dediği ruhu da şöyle izâh ediyor : "Bu ruha sâhip olan peygamberlere gaybî parıltılar, âhîret hükümleri, göklerin ve yerin melekûtünden bir parça; hatta Rabb'ânî bilgilerden bir kısmı açılır ki, aklî ve fikrî ruhlar bu hakikatleri idrâkten âcizdirler. Yüce Allah'ın şu âyeti ile de buna işâret edilir : "Böylece, sana emrimizden Ruh'u vahyettik. Halbuki sen kitap nedir, imân nedir? bilmezdin. Fakat biz onu bir nur yaptık. Onunla dilediğimiz kullarımızı hidâyete erdiririz ve sen de, insanlara sırat-ı müstakîmi gösterirsin."²⁶

İmam Gazalî, yaptığı bu açıklamalardan sonra, bu durumu, beşerî kaabiliyetlerden olan müzik zevki ile kıyaslıyor ve diyor ki : "bazıları şiiri almada yüksek his ve idrak kaabiliyetine sahiptirler. Bazılarına da ölçülü nâmeler top gürültüsü gibi gelir. İnsanların bir kısmında şiir zevki o kadar güçlü olur ki, şiir onları güldürecek, ağlatacak, hatta bayıltacak ve öldürecek hâle getirebilir... İşte bu bir zevktir. Artık peygamberlik zevkini de buna kıyasla da, o ruhtan biraz olsun nasip alan ehl-i zevk'ten olmağa gayret göster. Çünkü Evliyaullah'ın da o ruh'tan büyük payı vardır."²⁷

Bütün bu açıklamalardan sonra : "Allah, sizden imân eden ve kendilerine ilim verilenleri derece derece birbirinden üstün kılar..."²⁸ âyetinin ifâde ettiği mânâyı gözönünde bulundurarak denilebilir ki, her ne kadar yaratan yüce Allah ile, O'nun kulu ve Rasûlü Hz. Muhammed arasında karşılıklı konuşmayı sağlamada esas olabilecek ontolojik herhangi bir benzerlik sözkonusu olmasa da, Allah Teâlânın araya elçi olarak Cebrâil'i koyması, KELAM ve Arap Dilini konuşma vasıtası yapması, konuşmayı gerçekleştirmek maksadıyla kulu ve peygamberi olan Hz. Muhammed'e Tenezzülü; Peygamber'in de insan olmasına rağmen, insânî sıfatlarında ve ruhî yetkinliğinde kemâle ermesi, hatta diğer insanların varabileceği erdemini fevkine ulaştırılması, vahy olayının gerçekleşmesi konusundaki ontolojik imkânsızlığı imkân dâhiline sokmuştur...

HZ. MUHAMMED'E VAHYİN İNDİRİLİŞİ/İNZALI

Vahy olayı, genelde yaratan ile yaratılanlar arasındaki iletişimi sağlayan bir vasıta, özel olarak da Allah'ın seçkin, erdemli kullarına tenezzülü olduğunu yukarıda açıklamıştık. Hz. Muhammed'in de Peygamber vasfıyla Allah'dan ilk defa vahiy alan insan olmadığı, O'ndan önce, kiminden Kur'anın bahsettiği, çoğundan da hiç söz etmediği binlerce Seçkin Rasul veya Nebi, Rabb'lerinden aldıkları vahyi ümmetlerine taşıdıkları bilinmektedir... Bu demektir ki, insanlar Sema'nın haberlerine yabancı değiller. Şüphe yok ki vahy olayı, bir kısım insanlar tarafından inkâr edilse de her asırda mutlaka tanınan, bilinen bir gerçektir :

26 Şûrâ, 42/52.

27 Mişkât, s. 78.

28 Mücâdele, 58/11.

- "De ki : "Ben ilk peygamber değilim..."²⁹
- "Biz, Nuh'a ve O'ndan sonra gelen peygamberlere vahyettiğimiz gibi sana da vahyettik..."³⁰
- "Rabb'inden sana vahyedilenlere uy."³¹
- "Ben, ancak bana vahyedilene tabi olurum."³²
- "De ki, ben de sizin gibi bir insanım/beşer; bana ilahınızın bir tek ilah olduğu vahyediliyor..."³³

Burada, sadece bir-kaçının mealini kaydettiğimiz ayetlerden de anlaşılıyor ki, Hz. Muhammed, Allah'ın kendisi ile konuştuğu ilk insan ve vahiy alan ilk peygamber değildir.³⁴ O'na gelen vahyin diğer peygamberlere gelen vahiyden farkı olmadığı gibi hiçbir peygamber de, Allah'dan vahiy almakla beşer vasfından çıkmış değildir; onlar, kendilerini -haşa - Allah yerine koyamazlar... Onların tamamının, vahyi tebliğ etmek ve ona tabi olmaktan başka, istediği zaman ve mekanda, istediği konuda ve miktarda ayet getirmek; indirilen ayetleri tebliğ edip etmemek; beğenilmeyen ayetleri götürüp muhataplarının beğeneceği ayetleri getirmek... gibi hususlarda hiç bir yetkileri bulunmamaktadır... Şu kadar var ki, peygamberler, vahy'in değinmediği hususlarda ve O'na ters düşmemek kaydıyla beyanda bulunabilirler. Çünkü "Beyan" da tebliğ'in bir parçasıdır. Bu cümleden vahyin değinmediği konularda teorik ve pratik açıklamalarda bulunabilir, hükümler koyabilir, hatta pis olan şeyleri haram, temiz olan şeyleri/tayyibat de helal kılabilirler.³⁵

VAHY ESNASINDA HZ. MUHAMMED

Biliniyor ki vahy olayı, A ve B şahıslı iki kişi arasında cereyan eden bir iletişim olayıdır. Şu kadar var ki, bu karşılıklı konuşmada, birinci şahıs durumunda olan vahyin sahibi Allah, tamamen aktif, ikinci şahıs konumunda olan Rasulüallah ise, bilinç ve irade sahibi insan olarak kendisine süfle edilen vahye kulak verip dinleme pozisyonundadır.

Bu pozisyonda Hz. Muhammed iç aleminde, Cibril tarafından, kendisinin dinleyip anlayacağı biçimde Arapça bir dil ve ifade kalıplarına dönüştürülen vahye kulak verip dinlerken, dış aleminde de kendinden geçmiş görünümündedir.

²⁹ Ahkaf, 46/9.

³⁰ Nisa, 4/163.

³¹ Ahzab, 83/2.

³² Yunus, 10/15.

³³ Kehf, 18/110.

³⁴ Ayrıca bkz. Nisa, 4/164, Şafir, 40/78.

³⁵ A'raf, 7/157.

"Vahiy Kaplama Hali" denilen bu dış görünüm hali belki de, Rasulüllah (s.a.v.)'in üzerinde ağırlıklar hissettiği, ızdıraplar duyduğu, bir takım sarsılmalar geçirdiği sıkıntılı bir hal olabileceği gibi, dış çevreden soyutlanıp tamamen şuur halinde iç benine yöneldiği bir hal de olabilir...

Hız. Aişe : "Ben O'nu, en soğuk günde vahiy gelirken gördüm, anlından ter damlaları akıyordu." demiştir. Daha başka rivayetlerde de, vahiy kaplaması halinde Hız. Peygamberin benzinin sarardığı ayakta duramaz halde olduğu yere yığıldığı, inlediği, bazen yüzünün koyu bir renk alıp morardığı; Hız. Ömer'den gelen bir rivayette de, "başının etrafında arı uğultusuna benzer sesler işitildiği" söylenmiştir.³⁶

O'nun bu halini gören inkarcılar, kehanet anında kahinleri, şiir söyleme anında şairlerin ve mecnun diye tabir ettikleri cin çarpmış kişilerin şuarsuz hallerine benzeterek - bu üç manayı da içermek üzere - Rasulüllah'a mecnun diyorlardı.

O zaman ki halkın inancına göre sara nöbetine yakalandığı zaman mecnunlar, kehânette bulunacağı zaman kâhinler ve şiir söyleme çabasında iken şairler mutlaka cin denilen tabiat üstü bir varlıkla ilişki halindedirler. "Ruhî olsun ilahî olsun, herhangi bir tabiat üstü varlık, vecd halindeki bir kişiye geçici olarak sahip olur, onun ağzından çoğunlukla beyitler şeklinde, normal halde insanın söyleyemeyeceği heyecan veren kelimeler söyler."

"Bu durumu, İslam'dan önceki Araplar'ın tamamı biliyordu. Çünkü kâhin de herhangi bir anda üstün bir varlık tarafından sahip olunma yeteneğinde olan bir insandı. Müşrik Arapların bildiği tek ilham şekli bu idi. Şair de esas itibariyle böyle bir adamdı.³⁷

"... Şair, şa'ra veya şa'ura kökünden türemiş bir kelimedir. Şa'ra bir şeyin farkında olmak, mesela normal insanların bilemeyeceği bir şeyin farkında olmak demektir. Görülmeyen dünya hakkında ilk elden bilgi sahibi olan kimse şair idi. Bu bilgisini kendi şahsi görüşüyle değil, cin denen üstün varlıklarla, içsel münasebetler kurarak alırdı. Onun için bu çağda şiir pek sanat değil, çevresindeki havada uçuştuklarına inanılan görünmez ruhlarla direkt temas kurmaktan gelen bir bilgi idi."

"Cin herkes ile konuşmaz. Her cin kendine mahsus bir adam seçer, onunla konuşur. Bir adamı sevgisine layık görürse, o erkek veya dişi olan cin, o kimsenin üzerine atılır, onu yere atar, göğsüne çıkar ve onu, bu dünyada kendisinin sözcüsü olmaya mecbur ederdi. Bu, şiir seromonisinin başlangıcı idi. O andan itibaren o adama, kelimenin tam anlamı ile "şa'ir" denilirdi, Şairle cin arasında çok şahsi bir ilişki kurulmuştu. Her şairin zaman zaman gelip kendisine ilham veren özel bir cini var idi. Şair, genellikle kendi cinnine "HALİL/samimi arkadaş" derdi. Bu kadarla da kalmazdı; herhangi bir şairle, böyle yakın bir ilişki kuran bir cin Yahya veya Meryem gibi bir isimle dahi anılırdı. Mesela İslam'dan önceki devrin en büyük şairlerinden olan el-A'şa el-Ekber'in cinni MİŞHAL adını taşırdı ki, bunun asıl manası "kesici bıçak" demektir. Bu isim şairin fasih, etkili dilini temsil

36 Buhari, Bed'ul-Vahy, 1.

37 Krş. Dr. Toshihiko IZUTSU, Kur'an'da Allah ve İnsan, Çev. Doç.Dr. Süleyman Ateş, Ankara, 1975, s. 178.

ederdi..."³⁸ İşte bütün bu sebeplerden dolayı, Hz. Peygamber'in vahy esnasında, kendisini kaplayan titreme, terleme, üzerine ağırlığın çökmesi, horultuya benzer ses çıkarması... gibi hâllerine³⁹ bakıp ta, o hallerin benzerini mecnun, şair, kâhin vb. kimselerdekine benzeterек onlarla, aralarında ilişki kurmaya çalışılamaz...

Çünkü, Peygamberin cinlerle hiçbir ilişkisi yoktur. Onun için vahy'in kaynağı belli: Allah veya Cebrail'dir. Sözleri berrak, söylenmek istenenler açık ve nettir. Peygamber, kendisine ne vahyedilmişse O, onun bilincindedir. "Şöyle mi demişti? veya "böyle mi olmuştu?"... gibi vahiyle ilgili belirsizlik ifade eden sözler Rasulüallah'dan işitildiği vaki değildir...

Ayrıca, Rasulüallah'a : "Sen sadece okunanı takip et, dinle"⁴⁰ denildiğine göre O (s.a.v.), vahy esnasında kendinden geçmemiştir. Aksine şuuru yerinde olduğu, kalbini ve kulağını, dinlemek üzere vahye yönelttiği ayetle sabittir.

Zannedildiği gibi, Rasulüallah o anda şuurunu kaybetmiş olsa, vahiy kaplama hali gider gitmez kalkıp, bazen beş-altı sahife tutan, on'larca ayeti, aynen okuyabilir miydi?...

Bu kısa açıklamalardan sonra rahatlıkla denilebilir ki, vahy halinin kaplaması anıda Hz. Peygamberin fiziki görünümündeki değişiklikle, şair mecnun ve kâhinlerin o esnadaki dış görünüşleri arasında bir benzerlik olsa bile gerçekte hiçbir ilişki ve benzerlik söz konusu değildir.

VAHYİN TELAKKİSİ

Buharî'nin naklettiği bir rivayette, İbn Abbas demiştir ki : Rasulüallah (s.a.v.) kendisine vahyedilirken, Kur'an-ı okuyabilmek için acele ile dudaklarını oynatıyordu. Bunun üzerine : "Allah Teâlâ: " Onu okumak için acele edip dilini oynatma, o'nu, senin hafızanda toplamak, dilinde okutturmak bize düşer. Biz onu okurken sen, okunuşunu takip et, dinle. Sonra açıklanması icabedenleri beyan da bizim görevimizdir." ayeti indirildi..."⁴¹

Zemahşeri, bu ayeti tefsir ederken demiştir ki : Cebrail vasıtasıyla "Kendisine vahiy telkin edildiği zaman Rasulüallah (s.a.v.), bir kısım ayetler zihninden kaçır, ezberleyemem korkusuyla vahyin tamamlanmasını beklemeden, Cibril ile birlikte yarışıyorcasına süratli süratli okumaya çalışıyordu. Onun bu aceleciliği sebebiyle, Cibril vahyini okumayı tamamlayıncaya kadar susması; kalbini ve kulağını okunana verip dinlemesi; sonra da iyice içine yerleşinceye kadar öğrenmesi kendisine emredildi."

Sonra da Peygamberin, acele ile dilini oynatmasının sebebini Allah Teâlâ: "şüphesiz onu, senin kalbinde (bellek/hafıza) toplamak ve dilinde okutmak da bize aittir; bu sebeple

38 Izutsu, a.g.e., s. 159.

39 Bkz. Buhari, Bed'ul-Vahy, 1.

40 Kıyame, 75/16-19.

41 Buharî, Bedu'l-Vahy, 1.

sen, Cibril'in peşinden okunanı takip et dinle, yarışırçasına onunla birlikte okumaya çalışma : bir de hafızamda ezber halde kalmaz endişesini de gönlünden sil, çünkü onu sana ezberletmenin kefilisi de biziz; daha sonra: "onun manalarından biri sana müşkil gelirse, o manayı sana açıklamak da bize aittir..." buyurdu.⁴²

Zemahşeri'nin bu açıklamalarından anlaşılıyor ki, Hz. Peygamber, tıpkı zeki ve ilme aşık bir öğrencinin yaptığı gibi, Ruh (Cibril) kendisine, zihinsel bir ses halinde ilahi kelamı süfle ederken o, zihin planında okunan cümleler şeklinde tezahür eden bu vahyi derhal ezberlemek, okumak ve kast edilen mânâyı anlamak için Cibril ile birlikte adeta yarışıyor, birlikte okumaya ve aynı zamanda manasını anlamaya çalışıyordu. Cenab-ı Hak da, Rasulünü bu faaliyetten men'etti ve buyurdu ki : "*Acele ile vahyi almak için dilini oynatma. Şüphesiz onu senin (kalbinde/hafızanda) toplamak, (dilinde kelama döküp) okutmak bize aittir. Biz sana Kur'an-ı okuduğumuz zaman sen, sadece onun okunuşunu takip et, dinle. Sonra O'nun manasını sana açıklamakta bizim görevimizdir.*"⁴³

Aynı konudaki, bir başka âyette de Allah Teâlâ : "*Sana Kur'an'ın vahyi tamamlanmadan önce okumada acele etme. Rabb'im, ilmimi artır de.*"⁴⁴ buyurmuştur.

Bu iki âyetten de anlaşılıyor ki :

1- Vahy esnasında Hz. Peygamber akli, şuuru, bilinç ve iradesi yerindedir. dış görünüşüne, yani vahy haline bakılarak O'nun, bilincini kaybedip, kendinden geçtiği sanılmamalıdır!...

2- Rasulüllah'a susması ve dinlemesinin emredilmesinden Kur'an'ın, dinlenebilecek ses, kelime ve cümleler halinde kendisine okunmuş olduğu anlaşılmaktadır.

3- Kur'an lafız, mânâ ve beyan olarak, hepsi birlikte ve aynı anda, Nebi (s.a.v.)'in hafızasında vahyin sahibi tarafından cem'edilmiş (ezberletilmiş) tir, Hz. Peygamber'in kendi beşeri çabası ile değil!...

4- Cibril vahyini tamamlayıp, o hal geçtikten sonra Allah Rasulünün ayetleri telafuz edip, okuması da kendi beşerî yetileri ile cümle kurup ifade biçimine sokması ile değil, Allah'ın okutmasıdır. Zemahşeri'nin de dediği gibi : "**Onu kalbinde toplamak ve okutmak (dilinde kıraatini isbat etmek (okutturmak) bize aittir**" ayeti bunu söylemektedir.⁴⁵ Çünkü :

42 Zemahşerî, Keşşaf, IV/191.

43 Kıyame, 75/16-19.

44 Taha, 20/41.

45 Zemahşerî, a.g.e., IV/191.

a) Bazen Hz. Peygamber'e, 5-6 sayfa tutarındaki onlarca ayet bir anda indiriliyor. O da, hiç bir sıkıntı çekmeden, hata edip ilave veya eksiltme yapmadan o ayetleri ashabına okuyordu.

b) Gayet tabiidir ki, okuma yazma bilmeyen bir insana, kitabi bir yazı önüne konulup okutturulmaya çalışılsa, o kimse ilk planda telaffuz etmekte sıkıntılar çekecek ve yanlış okuyabilecektir!... Rasulüallah (s.a.v.) de Ümmi vasfı ile Kur'ana ilk defa muhatap olmuş bir insan olarak bu tabii hal onda da görülmesi doğaldır. Buna rağmen Rasulüallah (s.a.v.) a, inzal edilen ayetler arasında, o günün Arapçasında sürekli olarak kullanılmayan veya yabancı ve farklı lehçelerden olan sözcüklerin de bulunmasına rağmen O'nda, böyle bir telaffuz hatası ve sıkıntısı da görülmemiştir...

İşte bu iki önemli sebep de göz önünde bulundurularak denilebilir ki, Kur'an'ın metni olduğu gibi telaffuzu da peygamberin kendi ifadesi değil Allah'ın işidir!...

5- Vahiy esnasında Hz. Peygamberin yaptığı tek şey, her şeyden ilgisini tamamen kesmiş olarak susmak, kalbini ve kulağını iyice okunana verip, dikkatlice takip edip dinlemek, "Kur'an okunduğunda ona yönelip dinleyin ve susun" (A'raf, 7/204) ayetinin gereğini yapmaktır.

6- Söz konusu ayetten anlaşılacak diğer bir husus da şudur : Kur'an'ın Rasulüallah (s.a.v.)'in ağızdan çıkan ve kağıda yazılanların haricinde, muhtevayı taşıyan zarf durumundaki ifade kalıpları da Peygambere değil, vahyin sahibine aittir. Bu da, **Kur'an'ın hem lafız hem de mana olarak vahyedilmiş olduğunu gösterir, sadece mana olarak değil!...**

Aynı konuda İbn Haldun'un görüşüne de yer vererek İzutsu diyor ki, "... Bizzat Allah, aynı parçada Hz. Muhammed'e, vahyi koruma ve onu Muhammed'in kalbinde toplama işinin kendisine ait bulunduğunu Hz. Muhammed'e düşen işin, sadece vahyin bitmesini bekleyip, onu sakin bir şekilde dinlemek olduğunu söylemektedir."

"İşte İslam'a göre bu, Kur'an'ın mu'cize oluşunun sebeplerinden biridir. Ve bu meşhur "T'cazu'l-Kur'an'ın mislini getirmekten insanları aciz bırakması" meselesini ortaya çıkarmıştır. İbn Haldun meseleyi şöyle açıklıyor : Kur'an eşsiz bir yer işgal eder ve bütün ilahi kitaplar arasında tektir. Çünkü Kur'an ilahi vahyin esas şeklidir. Halbuki Tevrat ve İncil'i Peygamberler mânâ olarak aldılar ve normal durumlarına döndükten sonra aldıkları o mânâları kendi sözleriyle anlattılar. (...) Çünkü eski Ahd'in büyük bir kısmı profesyonel yazarların eseridir. Onun için diyor İbn Haldun Kur'an müstesna, göksel kitapların hiçbiri "taklid edilmezlik" vasfına sahip değildir."⁴⁶

Bu görüşleri de kaydettikten sonra rahatlıkla diyebiliriz ki, bu iki ayet, geçmişte ve günümüzde tartışılmakta olan "Kur'an, yalnız mana olarak mı? yoksa hem lafız hem de mana olarak mı indirildi?" konusuna da çok net olarak açıklık getirmekte ve "Kur'an'ın metin ve mana olarak vahyedildiğini açıkca ifade etmektedirler. Şu kadar var ki, kağıt üzerindeki şekiller ve insan ağızından çıkan lafızlar insana aittir, aslın kendisi değil!...

⁴⁶ İzutsu, a.g.e., s. 170, 171.

"O'nu okumak için dilini oynatma"; "Onu senin hafızanda toplamak ve okutturmak bize aittir" cümleleriyle Allah (c.c.), vahiy esnasında Rasulüllah'ı kendi beşerî yeteneği ile metin oluşturmaktan men etmiş; isim ve sıfat tamlamaları, deyimler ve yer yer nazım ve nesri andıran ifade biçimleri... şeklindeki muhtevası ile edebi bir metinde bulunması gereken tüm özellikleriyle Kur'anı, Hz. Peygamber değil vahyin sahibi vücuda getirmiştir...

Kaldı ki Allah Teala bu durumu, yukarıda bahis konusu ettiğimiz ayette daha açık bir ifade ile belirtmiştir de : "Uyarıcılardan olman için O'nu, senin kalbine, apaçık Arapça bir dil ile Ruhü'l-Emin indirdi."⁴⁷

Demek ki Kur'an'ı, sadece mana olarak değil!... Arapça bir dil ile hem lafız hem de mânâ olarak Rasulüllah'ın zihnine indiren Cebrail aleyhisselamdır...

VAHY-PEYGAMBER İLİŞKİSİ

Vahiy esnâsında beşerî kuvveleri adeta devre dışı bırakılan Hz. Muhammed, vahiy zamanı veya gelip-gelmemesi gibi konularda da tercih sâhibi değildi. Hazarda, seferde, gece-gündüz, uykuda-uyanıkken, yaz-kış, arzda ve semada... tüm zaman ve mekânlarda ve her hal-ü kârda vahiy geliyor ve O'nun için vahye hazırlanma veya bekleme imkân ve fırsatı verilmiyordu. Bilindiği üzere ilk vahiy, Hz. Muhammed'e Hira'da ve hiç beklemediği bir anda gelmiş, çok korkmasına sebep olmuştu. Aynı şekilde Fetratül-vahy'de de, peygamberliğinden şüpheye düşüp ümit kesecek derecede vahiy gecikmiş; Hirâ'da sesini duyduğu Cebrâil'i çok, hem de pek çok beklemişti. Ama beklediği vahy uzun süre gelmemişti.

Allah Rasûlü, bi'setinden sonra da peşpeşe gelen vahiylerle sıkıştığı günler olduğu gibi, bazen de vahyin gelmesini o kadar arzu ettiği, ilâhi bir açıklamaya pek çok ihtiyaç duyduğu, adeta tehassürle beklediği zamanlar olmuş, fakat beklediği vahy bir türlü gelmemiştir. Misal, kendisine Ashab-ı Kehf, Zülkürneyn ve Ruh sorulduğu zaman; Rasulullah (s.a.v.), Allah'ın arzusunun da kendi arzusu doğrultusunda tecelli edeceği kanaatiyle gelen yahudi heyetine, "yarın gelin de size sorduğunuz konuda bilgi vereyim" demiş ve pek çok yarınlar geçtiği halde sorulan soruya cevap teşkil edecek ayetler gelmemiş; Bundan dolayı şımarık, biraz da edebsizleşen yahudiler karşısında Allah Rasûlü, çok hem de pek çok mahcub olmuş ve stresli günler geçirmiştir. Neticede onbeş gün sonra beklenen vahiy gelmiş ama, biraz da ikaz edici bir eda ile : "Herhangi bir şey hakkında, ben yarın bunu yapacağım deme! çünkü Allah dilemedikçe sen o şeyi yapamazsın. İnşallah yapacağım de."⁴⁸ Bu ayette açıkca belirtiliyor ki, Rasulullah (s.a.v.) arzu ettiği zaman değil, ancak Allah dilediği zaman vahiy gelmiştir.

Hız. Muhammed (s.a.v.), Medine'ye hicretten sonra tam 16 ay Kudüs'e yönelip namaz kılmıştır. Yahudilerin "neden bizim kiblemize yönelip namaz kılıyor?" şeklindeki iğneleyici sözleri karşısında O, kiblenin değiştirilmesini arzu ediyordu, ama elini açıpta " ya Rabbi kibleyi değiştir" dememiş, sadece zaman zaman gözlerini semaya çevirerek bu isteğini Allah'a böyle açmıştır. Bu bekleyiş tam onaltı ay sürdü ve sonunda : "Zaman zaman gözünü semâyâ çevirip, kiblenin değiştirilmesi hükmünün gelmesini beklediğini görüyoruz. Seni,

47 Şuara, 26/193-195.

48 Kehf, 18/23.

istediğini kibleye mutlaka çevireceğiz." Bundan böyle yüzünü Mescid-i Haram tarafına çevir..."⁴⁹ ayetleri indirildi.

Bu ayetlerden anlaşılıyor ki, vahyin gelip-gelmemesinde Hz. Peygamberin hiçbir etkinliği sözkonusu değildir. Vahiy, tamamen Yüce Allah'ın insiyatifinde olup, dilediği yer, konu ve zamanda O, vahyini gönderir. Rasule düşen sadece tebliğdir.⁵⁰

Kur'an'ı Rasulullah tarafından istediği zaman değiştirebileceği, beğenilmeyen âyetlerini götürüp yerine başkasını getirebileceği bir insan eseri olarak gören müşrikler : "Allah'a ve Ahiret gününe iman etmeyenler, kendilerine mânâsı ve hükümleri apaçık olan âyetler okunduğu zaman Peygamber Efendimize" , bundan başka bir Kur'an getir veya bunu değiştir" diyorlardı...⁵¹ Onlar bilmiyorlardı ki, insanların isteklerine göre âyet getirmek veya gelen âyetleri değiştirmek Peygamberin yapabileceği şey değildir. Peygamber de olsa, Hz. Muhammed (s.a.v.) bu güç ve yetki verilmemişti...

Nitekim Allah Teâlâ onlara cevap olmak üzere şu ayetlerini indirmiştir : "De ki: kendiliğimden Kur'anı değiştirmem benim için mümkün değildir. Ben ancak, bana vahyedilene tâbi olurum. Eğer Rabb'ime isyan eder, haddim olmayan şeyi yapacak olursam, o büyük günün azabından korkarım."⁵²

Aynı âyetin devamında da : "De ki, eğer Allah dileseydi, ben size bu okuduklarımı okuyamaz ve anlatamazdım. Hem de ben, sizin aranızda bir ömür yaşadım, (benim, okumayazmayı bilmeyen ümmî bir insan olduğumu ve yalan söyleyemeyeceğimi) bilmiyor ve hâlâ anlamıyor musunuz?"⁵³

Bunları naklederken, kendi durumunun bilincinde olan Hz. Muhammed (s.a.v.), değil bir âyeti değiştirmek veya arzusuna göre âyet uydurmak; kendi Hadislerinin dahî Kur'ân'a karıştırılmaması için titiz davranıyor ve Vahiy kâtiplerine : "benden, Kur'andan başka bir şey sakın yazmayın. Kim, Kur'andan başka bir şey yazmışsa, derhal onu imhâ etsin"⁵⁴ şeklinde tenbihlerde bulunuyordu...

İbn Abbas (r) dan nakledilen rivâyete göre, Kureyş kabîlesinden Ebû Cehil ve Ümeyye b. Halef Peygamber Efendimize geldi ve dediler ki, "ya Muhammed, gel, Hacerü'l-Esved'e dokunduğun gibi putlara da elini sür, biz de senin dinin kabul edelim."⁵⁵

Görevi sâdece tebliğ olan Hz. Peygamber (s.a.v.), o iki liderin İslam dinine girip putlara tapmayı terk etmesi ile onlara tâbi olanların da İslâm dinine gireceklerini; dolayısıyla İslâmı yayma ve yaşatma konusundaki en büyük engelin ortadan kalkacağını da gözönünde bulundurarak bu teklife sıcak bakmış ve neredeyse dediklerini yapmaya karar

49 Bakara, 2/144.

50 Nur, 24/54; Ankebut, 29/18; Yasin, 36/17.

51 Yunus, 10/15.

52 Yunus, 10/15.

53 Yunus 10/16.

54 Müslim, zühd, 3004.

55 Taberi, Camiu'l-Beyan, XV/88-89.

vermişti ki, Yüce Allah büyük bir ikaz ile Rasulunu, yapacağı şeyden alakoydu. Onların, Şirk bâki kalmak üzere müslüman olmalarına, Hakkı, taviz ile kabul etmelerine razı olmadı ve Râsulü Hz. Muhammed'i âdeta dondurdu, kendisine bırakmadı ve şu âyetini gönderdi : "Neredeyse onlar, sana vahyettiğimiz konuda seni fitneye düşürecek, biz vahyetmediğimiz hâlde, başkasını bize uydurman için seni kandıracaklar ve karşılığında da sana dost olacaklardı... Eğer biz seni tutmayıp, sana bıraksaydık, az da olsa, onların dediğine meyledecek ve istediklerini yapacaktın. O zaman biz de sana, hayatın da, ölümün de azabını kat kat tattırırız ve bize karşı seni kurtaracak bir yardımcı da bulamazdın."⁵⁶

el-Hakka Sûresinin 44 ilâ 47. âyetlerinde bu cezalandırma şöyle belirtiliyor : "Eğer Muhammed, bizim hakkımızda bazı sözleri âyet diye uyduracak olsaydı, biz onu sağ elimizle tutar, sonra da şah damarını koparırdık. Sizden, O'nu bizim elimizden kurtaracak ve cezasını engelleyebilecek bir kimse çıkamazdı."

Bu âyetler de açıkca ifâde ediyor ki, Rasulullah (s.a.v.) kendiliğinden, bir âyet te olsa, uyduramaz ve böyle bir şeye cesâret dahi edemez ve etmez de... Şâyet tüm Mekke'lilerin Müslüman olacağı mülâhazasıyla aldatılmaya kalkılsa ve de aldatılmış olsa, Yüce Rabbi O'na o imkânı vermez ve vermemiştir de...

O halde, bütün bu âyetler ortaya koyuyor ki, Kur'an, müsteşriklerin yanlış bilgilerinde olduğu gibi, Hz. Muhammed'in eseri değildir. O ancak, Yüce Allah'ın Kelâmıdır. Ona, cin ve insanların sözü de karıştırılmamıştır. Kur'an Allah tarafından indirildiği gibi, yine O'nun tarafından korunduğu için :⁵⁷ Kur'anın bir âyeti dahi değiştirilemez, bozulamaz ve yok edilemez...

⁵⁶ İsrâ, 17/73-75.

⁵⁷ Hicr, 15/9.

